

LICG HUISDIERENBIJSLUITER

DE HANDLEIDING VOOR HET HOUDEN VAN HUISDIEREN

Serie vissen

Betta

Betta splendens

Betta's zijn opvallende vissen die door hun felle kleuren en vaak lange vinnen erg populair zijn. Een bijzondere eigenschap van betta's is dat ze boven water kunnen ademen. Mannelijke betta's zijn agressief tegen elkaar en kunnen dus niet samen in een aquarium geplaatst worden.

Kies het juiste dier voor uw situatie: lees vóór het kopen eerst of de betta het huisdier is dat u zoekt.

Algemeen

De betta, ook bekend als Siamese kempvis, behoort tot de familie van de labyrintvissen (Osphronemidae). Het zijn zoetwatervissen, afkomstig uit Zuidoost Azië. Labyrintvissen hebben behalve kieuwen nog een ademhalingsorgaan, het labyrint, dat bestaat uit een aantal kamers aan weerszijden van de kop. Door aan het wateroppervlak lucht te happen en dit op te slaan in de labyrintkamers kan de vis ook in vervuild, zuurstofarm water aan voldoende zuurstof komen om te overleven. Ze hebben dit labyrint ook nodig in zuurstofrijk water; als de vissen niet bij het wateroppervlak kunnen komen, verdrinken ze.

Betta's danken de naam 'Siamese kempvissen' aan het feit dat de mannetjes erg agressief zijn tegen elkaar en kunnen vechten tot één van hen dood is. In Thailand worden gevechten georganiseerd waarbij op de mannetjes gewed wordt.

De betta wordt ongeveer zes centimeter lang, gemeten van de kop tot het begin van de staart. Mannetjes hebben meestal lange, opvallende vinnen. De vrouwtjes hebben korte vinnen en zijn wat minder fel van kleur. Betta's worden gemiddeld zo'n drie jaar oud.

Verschillende varianten

Van nature is de betta roodachtig met groen van kleur en zijn de vinnen afgerond en korter dan die van de bekende kweekvormen. Door kweken zijn allerlei felle kleuren ontstaan, zoals rood, blauw, groen, geel en albino en een aantal kleurpatronen. Ook zijn de vinnen van de mannetjes veel langer geworden en bestaan er verschillende staartvormen. Er bestaan ook kweekvormen met korte vinnen, deze worden plakat genoemd. De natuurlijke variant van de betta is wat kleiner dan de kweekvormen.

Van nature

Betta's leven zowel in helder water als in vieze slootjes. Ze houden van warm, stilstaand water, waar veel muggenlarven te vinden zijn die ze van het wateroppervlak zuigen. Betta's hebben een territorium en de mannetjes kunnen onderling erg agressief zijn. In de natuur zal de vis die het onderspit delft, vluchten; in een klein aquarium kan dit niet en vechten de mannetjes op leven en dood. Vooral in het paarseizoen wordt het territorium fel verdedigd. Mannetjes zetten hun kieuwdeksels wijd om elkaar of vrouwtjes te imponeren. De vrouwtjes vertonen verticale strepen als ze bereid zijn om te paren.

Huisvesting

Bij het opzetten, inrichten en onderhouden van een aquarium komt heel wat kijken. In de praktische informatie over 'het tropisch zoetwateraquarium' leest u hoe u dat aan kunt pakken en worden de gebruikte termen nader uitgelegd.

Van de betta kunt u slechts één mannetje per aquarium houden omdat ze anders gaan vechten. Wilt u er ook vrouwtjes bij houden dan moet u er meer dan één nemen, omdat het mannetje erg achter de vrouwtjes aan kan jagen. Is er maar één vrouwtje dan kan hij haar zo uitputten dat ze er aan kan overlijden, zeker in een klein aquarium met weinig schuilplaatsen.

U kunt wel andere soorten bij de betta houden, maar kies geen soorten met lange siervinnen zoals sommige guppy's want de kempvis kan deze als concurrent zien en kan dan met hen vechten. Ook drukke vissen of vissen die aan de lange vinnen van de kempvis zullen eten, zoals sumatranen, zijn geen goede medebewoners. Erg kleine vissen zullen door de betta worden opgegeten.

Betta's gebruiken vooral de bovenste waterlaag. Om betta's te houden heeft u een aquarium nodig

van tenminste 60 centimeter lang. Een dekruit is noodzakelijk, omdat de vissen niet tegen grote temperatuurverschillen kunnen en zij lucht happen aan het wateroppervlak. Als de lucht boven het water kouder is dan het water zelf, kunnen ze ziek worden. Let er wel op dat er voldoende luchtverversing is, niet alleen in het water maar ook boven het wateroppervlak. De watertemperatuur moet tussen 24 en 32 graden Celsius liggen. Een pH-waarde (zuurgraad) tussen 6,5 en 7,5 is geschikt voor de betta. De totale hardheid kan het beste tussen acht en twaalf DH gehouden worden. Een waterfilter en verlichting horen tot de basisuitrusting van het aquarium. Het water mag vooral niet hard stromen.

Betta's hebben graag drijfplanten en andere planten in het aquarium. Hierin kunnen de vrouwtjes schuilen voor het mannetje en planten zijn nodig om de schuimnesten te bouwen. Daarnaast helpen planten om de waterkwaliteit op peil te houden.

Wilt u met de betta kweken dan kunt u het beste een aparte kweekbak gebruiken met water van 28 tot 30 graden Celsius. De waterstand moet dan laag zijn, ongeveer vijftien centimeter is genoeg, omdat de uitgekomen jongen anders niet naar de oppervlakte kunnen komen om te ademen.

Verzorgen en hanteren

Betta's leren snel dat uw aanwezigheid voedsel kan betekenen en zullen naar u toe komen. Dagelijks moet u de vissen even bekijken om te zien of ze gezond zijn. Controleer ook de watertemperatuur en verwijder eventuele voedselresten. Haal elke week losse plantenresten weg.

Test geregeld het water met testsetjes die u in de dierenspeciaalzaak kunt kopen. Belangrijk zijn daarbij vooral de zuurgraad (pH), de hardheid en de hoeveelheid ammonium, nitriet en nitraat. Bij een goed werkend filter zijn ammonium en nitriet niet meetbaar aanwezig. Nitraat kan het gemakkelijkst uit het water worden verwijderd door water te verversen. Ververs daarom regelmatig, afhankelijk van de gemeten waterkwaliteit. Een richtlijn voor betta's is om elke twee weken ongeveer een kwart van het water te vervangen. Maak het mechanische deel van het filter regelmatig schoon door te spoelen in het oude aquariumwater.

Maak indien nodig de ruiten schoon met een magneetveger, een krabber of filterwatten. Gebruik attributen die voor het aquarium bestemd zijn, zoals een emmer en schepnetje, alleen voor het aquarium en niet voor andere huishoudelijke activiteiten.

Was altijd uw handen nadat u met het aquarium bezig bent geweest. Gebruikt u een hevelslang, zorg er dan voor dat u geen water binnen krijgt. Sommige visziekten zijn ook besmettelijk voor mensen.

Voeding

Betta's eten dierlijk voer, liefst levend zoals watervlooien of *Tubifex* maar ook droogvoer. Daarnaast kunt u diepvriesvoer geven, laat dit wel eerst ontdooien. Geef weinig of geen muggenlarven, deze kunnen vissen-TBC overbrengen, ook als ze bevroren geweest zijn. Betta's eten tevens kleine vissen, zoals hun eigen jongen of die van andere vissen. Afwisseling in het voer is belangrijk voor een goede gezondheid van de vissen.

Jonge betta's kunt u vloeibaar voedsel geven. Voer één keer per dag zoveel als de vissen in één tot twee minuten op hebben. Voerresten moeten verwijderd worden omdat ze het water vervuilen. Als u ook droogvoer geeft, zet het potje dan niet op de lichtkap van het aquarium, want dan wordt het te warm en gaan de vitaminen verloren.

Voortplanting

Het onderscheid tussen mannetjes en vrouwtjes is duidelijk: de mannetjes hebben opvallende, vaak lange vinnen, de vrouwtjes hebben vaak een minder grove kop en hebben normale vinnen. Ook is bij vrouwtjes de geslachtspil te zien, een verdikking bij de aars.

Het mannetje van de betta bouwt een schuimnest van luchtbelletjes aan het wateroppervlak. Soms worden ook plantendelen in het nest geweven. Als het nest klaar is, laat het mannetje het vrouwtje toe en vindt de paring plaats. Als het vrouwtje verticale strepen op haar lichaam heeft, is ze klaar om te paren. Het mannetje draait daarbij zijn lichaam om dat van het vrouwtje heen. De paring kan, met pauzes ertussen, wel zes uur duren. Er worden een paar honderd eitjes gelegd die door het mannetje bevrucht worden en vervolgens door hem met zijn bek in het nest geplaatst worden. Na de paring wordt het vrouwtje door het mannetje verjaagd, haal haar dan uit de kweekbak. Het mannetje zorgt voor de eieren, houdt ze schoon en brengt eieren die uit het nest vallen weer terug. Na ongeveer 36 uur komen de eieren uit. Na een dag of twee zwemmen de jongen vrij rond. Haal ook het mannetje uit de bak zodat hij de jongen niet opeet.

Ziekten en aandoeningen

Om uw vissen gezond te houden is het erg belangrijk om te zorgen voor een goede waterkwaliteit en goede voeding. Stress kunt u voorkomen door de vissen zoveel mogelijk met rust te laten en een vast dagpatroon aan te houden. Zet geen soorten bij elkaar die elkaar lastigvallen.

Tekenen van gezondheidsproblemen zijn een dof of aangetaste huid, geknepen vinnen, een afwijkende lichaamsvorm of een afwijkende manier van zwemmen (bijvoorbeeld schommelend of scheef).

Betta's kunnen, net als veel andere aquariumvissen, last krijgen van parasieten. Voorbeelden van parasitaire huidaandoeningen zijn witte stip en fluweelziekte (ook wel peperstip genoemd).

Op de kieuwen kunnen eencelligen zoals *Trichodina* en *Ichthyobodo* en kieuwwormen zoals *Dactylogyrus* of *Gyrodactylus* voorkomen. Deze laatste zetten zich in de kieuwen vast met haakjes, waardoor het weefsel beschadigt en er infecties ontstaan.

Ook in de darmen komen parasieten voor, waaronder verschillende wormen en flagellaten.

Bacteriën kunnen diverse visziekten veroorzaken. Een voorbeeld is columnaris ziekte. Dit leidt tot oppervlakkige aantasting van de huid en kieuwen, die zich snel uitbreidt tot een ernstige ziekte. Het is lastig te behandelen.

Vissen-TBC wordt veroorzaakt door de bacterie *Mycobacterium marinum*. Deze tast de organen van de vis aan en veroorzaakt granulomen, kleine geelachtige bolletjes tussen en in de organen. Bij de mens kan deze bacterie zwemmersgranuloom veroorzaken, een ziekte met huidwondjes waartegen een lange antibioticumkuur nodig is. Vissen-TBC kan ook via bevroren voeding worden overgedragen.

Infecties door bacteriën zijn vaak secundair: ze zijn dan een gevolg van verminderde weerstand (bijvoorbeeld door stress), een beschadigde huid of een aantasting van de slijmlaag van de huid door een slechte waterkwaliteit. Een voorbeeld hiervan is vinrot. Bij dergelijke gevallen is het belangrijk om niet alleen de aandoening te verhelpen, maar vooral ook om de primaire oorzaak op te sporen en te corrigeren.

Bij siervissoorten uit Zuid-Oost Azië komt de waterschimmelziekte EUS (Epizootic Ulcerative Syndrome) voor. Hierbij ontstaan er diepe wonden tot in de spieren met draderige vezelstructuur. Het is een exotische ziekte voor Europa en is aangifteplichtig, dat betekent dat het gemeld moet worden bij de VWA. Dat kan via de dierenarts of via het CVI (Centraal Veterinair Instituut van de

WUR, Lelystad). Zodra er een verdenking op is moet men het visziektenlab van het CVI bellen, waar de vis dan onderzocht kan worden.

Een aandoening die hier op lijkt is de schimmelziekte *Saprolegnia*, te zien als watten-achtige plukken op chronische wondjes van vissen. Deze schimmel is niet schadelijk in eerste instantie maar kan dit wel zijn als het een bijkomende infectie is bij andere ziekten.

Betta's zijn gevoelig voor buikwaterzucht, een aandoening met diverse oorzaken waarbij de vis er opgeblazen uitziet en de schubben wijd uit gaan staan.

Vaak kunnen vissen door een snelle behandeling weer herstellen. In de dieren- of aquariumspeciaalzaak kunt u terecht voor algemeen advies over ziekten en mogelijke behandelwijzen. Ook vindt u hier enkele middelen om ziekten te behandelen. Zorg er wel voor dat u lang genoeg doorgaat met behandelen, zodat alle ziekteverwekkers gedood worden. Er zijn in Nederland ook dierenartsen die gespecialiseerd zijn in vissen. Is laboratoriumonderzoek nodig dan kunt u contact opnemen met het visziektenlaboratorium van CVI in Lelystad. In de Praktische informatie over 'Ziekten en aandoeningen bij zoetwatervissen' leest u meer over visziekten.

Benodigde ervaring

Voor het op een verantwoorde wijze houden van dit huisdier is geen specifieke ervaring nodig. Zorg er wel voor dat u zich van tevoren goed informeert over het opzetten van een aquarium.

Aanschaf en kosten

Betta's kunt u kopen in de aquariumspeciaalzaak. Let er bij het kopen van vissen op dat ze uit schone bakken met gezonde dieren komen. Kies de meest actieve vissen. Let erop dat de vissen een mooie schone huid hebben en niet mager zijn. Laat de dieren geleidelijk wennen aan de nieuwe wateromstandigheden, nog beter is het om nieuwe vissen in een quarantainebak te plaatsen.

De aanschafprijs van een betta is afhankelijk van de kweekvorm en ligt ongeveer tussen enkele en enkele tientallen euro's per stuk. De opstartkosten van een aquarium hangen af van de grootte van het aquarium en de gewenste techniek. Als u uw betta's graag levend voer wilt geven, bent u wat duurder uit dan als u droogvoer geeft. Overige terugkerende kosten zijn die voor testsetjes, filtermateriaal en energie voor verwarming en licht. Daarnaast kunt u voor kosten komen te staan als er ziekten in het aquarium ontstaan.

Bij het LICG kunt u terecht voor onafhankelijke en betrouwbare informatie over het 'houden van huisdieren'. Door het bieden van deze informatie en het organiseren van campagnes levert het LICG een bijdrage aan verbetering van de gezondheid en het welzijn van huisdieren in Nederland.

Versie: april 2012

Kijk voor de meest recente informatie op www.licg.nl